

Михайло Коцюбинський

Старовинна Вінниця. Тихо котить свої ласкаві води Південний Буг. Тут у районі Замостя в невеличкому будиночку в родині дрібного чиновника Михайла Матвійовича Коцюбинського 17 вересня 1864 року народився син Михайло. Батько письменника, людина чесна і принципова, не мирився з беззаконням і тому часто втрачав роботу. Сім'ї доводилося переїздити, жити то на селі, то знову в місті все на тім же багатім природою теплім, прекраснім Поділлі.

Михайлик завжди був ближчим до матері, людини тонкої душевної організації, благородних поглядів. Незважаючи на матеріальну скруту, стосунки в родині були теплі, сердечні. Діти багато читали, займались музикою. Мати дуже любила народні пісні. З дитинства запали вони в душу Михайликові. Навчався Михайло в Барському училищі та в Шаргородській духовній школі. Уже там він виявив любов до літератури. У 9 років складав пісні на зразок народних, а в 12 написав повість з фінського життя. Твори Марка Вовчка та Шевченка спрямували хлопця «на свідомий український шлях». Українські і російські класики, філософія Фейєрбаха й утопічний соціалізм Фур'є перетворили юного Коцюбинського з глибоко віруючого юнака в атеїста, а пізніше - в соціаліста.

Сімнадцятирічний Михайло їде до Кам'янця-Подільського. Тут він зближується з групою народників, а повернувшись до Вінниці, організовує нелегальний молодіжний гурток. На його засіданнях молоді люди читають твори Белінського, Шевченка, Чернишевського. Поліція довідується про існування гуртка, робить обшук на квартирі Коцюбинського і встановлює за ним таємний нагляд. У цей час юнак пише перше оповідання «Андрій Соловійко, або Вчення є Світ, а невчення тьма».

Молодому Коцюбинському не було ще й 20 років, як на сім'ю звалилося горе: позбавлено посади батька, а мати осліпла. Як найстаршому, Михайлу потрібно було утримувати велику сім'ю. Він працює репетитором, обирається гласним до Вінницької міської думи. Але літературної роботи не припиняє: перекладає поезію Гейне, Міцкевича, прозу Елізи Ожеш. Їде у Львів, де знайомиться з Іваном Франком і Михайлом Павликом.

Склавши іспит на звання народного вчителя, Коцюбинський стає домашнім учителем у селі Лопатишш в родині бухгалтера цукроварні. Там він вивчає побут і настрої трудового селянства, збирає фольклор, зокрема пісні й легенди про Кармалюка. У Лопатинцях Михайло Михайлович пише повість «На віру» оповідання «Ялинка», «П'ятизлотник», «Харитя» про останнє Панас Мирний писав: «Прочитав я «Харитю» та й не стямився... У такій невеличкій приповіді та так багато сказано! Та як сказано? Чистою, як кринишна вода, народною мовою, яскравим, як сонячний промінь, малюнком, її так тільки справжній художник зможе писати». У червні 1892 року Михайло Коцюбинський виїжджає до Молдавії на роботу в комісію по боротьбі з шкідником винограду - філоксерою. З цікавістю випчає він життя, побуті мову молдаван, пише про них оповідання «Для загального добра», «Пекоптьор», а з життя татар - «В путях шайтана», «На камені», «Під мінаретами».

Узимку 1894 року, гостюючи в Бориса Грінченка в Чернігові, Михайло Михайлович знайомиться з учасницею нелегального гуртка Вірою Устимівною Дейшею - вихованкою Бестужівських курсів. Після від'їзду з Чернігова між Коцюбинським і Дейшею зав'язується тепле і щире листування. Зустрічаючи новий рік Михайло Михайлович сумує, що поруч немає вірної подруги, з якою розділив би враження від народних свят.

У січні 1896 року Михайло Михайлович та Віра Устимівна назавжди поєднують свої долі. Через рік Коцюбинський - редактор відділу «Хроніки» в житомирській газеті «Волинь», а згодом дістає посаду діловода в Чернігівській земській управі. Михайло Михайлович оселяється з родиною на одній із затишних вулиць древнього міста в одноповерховому дерев'яному будинку, що невдовзі стає відомим українським культурним осередком. Тут бували па «суботах» Борис Грінченко і Володимир Самійленко, Микола Вороний і Микола Лисенко, лунали перші вірші юного Павла Тичини. У Коцюбинських гостював шведський учений-славіст, перекладач Альфред Єнсен.

У стінах чернігівського будиночка написані повісті «Fata morgana» і «Тіні забутих предків», оповідання «Цвіт яблуні», «Intermesso», «Лялечка», «Дорогою ціною». Про останнє Микола Вороний у листі до автора пише: «Враження колосальне! Особливо приємно, то, читаючи Вас, здається, ніби й не українського письменника читаєш, а бери вище! ...Усе прийдімо, натурально, просто і напрочуд гарно, свіжо й цікаво».

У своїх новелах та оповіданнях М.Коцюбинський шукав шляхів до правдивого відтворення дійсності. Зображення жахливих злиднів та поневірянь селянської бідноти, наймитів, засудження соціальної несправедливості все виразніше проступало зі сторінок його творів.

Протягом кількох років М.Коцюбинський був активним співробітником журналу "Дзвінок". Він написав для дітей ряд віршованих творів, кілька казок в яких виховував любов до чесної праці. Найбільший талант Михайла Коцюбинського як автора творів для дітей виявився в оповідання "Харитя", "Ялинка", "Маленький грішник". Письменник вважав, що дитяча книжка має бути "Підручником життя", засобом пізнання дійсності.

Похований Михайло Коцюбинський у місті Чернігові, де й досі є садиба в якій він проживав. Біля неї зведено музей М.Коцюбинського.